

Article Arrival Date**21.04.2020****Article Type****Research Article****Article Published Date****12.06.2020****Doi Number:** <http://dx.doi.org/10.38063/ejons.232>

YAŞLILIK İNANÇLARI VE YAŞLIYA YÖNELİK TUTUMLARIN İNCELENMESİ: ÇOK MERKEZLİ BİR ÇALIŞMA*

Dr. Öğr. Üyesi Meryem FIRAT

Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ruh Sağlığı ve Psikiyatri
Hemşireliği

E-mail: meryemfirat@hotmail.com, ORCID: 0000-0002-4193-2299

Dr. Öğr. Üyesi Yalçın KANBAY

Artvin Çoruh Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ruh Sağlığı ve Psikiyatri Hemşireliği

E-mail: yalcinkanbay@hotmail.com, ORCID: 0000-0002-8025-9877

Dr. Öğr. Üyesi Burcu DEMİR GÖKMEN

Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Sağlık Yüksekokulu, Hemşirelik Bölümü

E-mail: burcudmr04@gmail.com, ORCID: 0000 0003-2058-8924

Dr. Öğr. Üyesi Şenay ÖZTÜRK

İstanbul Maltepe Üniversitesi, Hemşirelik Yüksekokulu

E-mail: senayakpinar@gmail.com, ORCID: 0000-0002-4892-8313

266

*Bu araştırma UMTEB 6. Uluslararası Mesleki ve Teknik Bilimler Kongresi, 11-12 Nisan, Iğdır kongresinde
Sözlü Bildiri olarak sunulmuştur

*This study was presented as a **Verbal Statement** at UMTEB 6th International Congress on Vocational and
Technical Sciences, April 11-12, Iğdır Congress

ÖZET

Amaç: Araştırma bireylerin yaşlılık inançları, yaşlıya yönelik tutumları ve etkileyen etmenlerin incelenmesi amacı ile tanımlayıcı tipte planlanmıştır.

Method: Araştırmanın evrenini 2018 yılında Kars, Artvin, Ağrı, Erzincan, Ardahan ve Iğdır il merkezinde yaşayan toplam 636.703 kişi oluşturmuştur. Toplam 1214 kişiye ulaşılmış ancak soru formlarına eksik cevaplar veren kişiler olması sebebi ile araştırmanın örneklemini 1144 kişiden oluşmuştur. Veri toplama aşamasında “Kişisel bilgi formu”, “Genya yaşlıya yönelik tutum ölçeği” ve “Lomaşen Yaşlılık İnanç Ölçeği” kullanılmıştır.

Bulgular: Örneklemin Genya yaşlıya yönelik tutum ölçeği puan ortalaması ise 65.4 puan Lomaşen yaşlılık inanç ölçeği puan ortalaması ise 75.8 olarak belirlenmiştir. Cinsiyet, medeni durum ve yaşanan yer yaşlıya yönelik tutumları değerlendirmede anlamlı

bulunurken aile tipi anlamsız bulunmuştur. Yaşlılık inançları medeni duruma, aile tipine ve yaşanan yere göre farklılık gösterirken cinsiyete göre değişim göstermemektedir. Genya yaşlıya yönelik tutum ölçeği yaş ile pozitif yönlü, eğitim durumu ile negatif yönlü ilişki göstermektedir. Lomaşen yaşlılık inanç ölçeği yaş ile pozitif yönlü, ekonomik durum ve eğitim durumu ile negatif yönlü anlamlı ilişki göstermektedir. Lomaşen yaşlılık inanç ölçeği ile Genya yaşlıya yönelik tutum ölçeği arasında ise pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur.

Sonuçlar: Bireylerin yaşlılık inançları ne kadar olumsuz ise yaşlıya yönelik tutumlarının da o kadar olumsuz olduğu sonucuna varılmıştır.

Anahtar kelimeler: Yaşlılık inançları, yaşlıya yönelik tutum

AN INVESTIGATION OF BELIEFS ABOUT OLD AGE AND ATTITUDES TOWARDS OLD PEOPLE: A MULTI-CENTERED STUDY

ABSTRACT

Background: The study was designed as a descriptive study in order to investigate individuals' beliefs about old age, attitudes towards old people, and factors affecting them.

Methods: The population of the study consisted of a total of 636,703 people living in Kars, Artvin, Ağrı, Erzincan, Ardahan, and Iğdır city centers in 2018. A total of 1214 people were reached, but the sample of the study consisted of 1144 people because of the incomplete answers to the questionnaires. The "Personal information form," "Genya Attitudes Towards Old People Scale," and "Lomaşen Old Age Belief Scale" were used in the data collection stage.

Results: The mean score of the Genya Attitudes Towards Old People Scale of the sample was 65.4, and the mean score of the Lomaşen Old Age Belief Scale was 75.8. Gender, marital status, and the place of residence were found to be significant in evaluating attitudes towards old people, but the family type was found to be insignificant. Beliefs about old age differ according to marital status, family type, and the place of residence, but not according to gender. The Genya Attitudes Towards Old People Scale shows a positive correlation with age and a negative correlation with educational status. The Lomaşen Old Age Belief Scale shows a positive correlation with age and a negative correlation with economic and educational status. A significant positive correlation was found between the Lomaşen Old Age Belief Scale and the Genya Attitudes Towards Old People Scale.

Conclusions: It was concluded that the more negative the beliefs of individuals about old age are, the more negative their attitudes towards old people are.

Keywords: Beliefs about old age, attitudes towards old people

1. GİRİŞ

Dünyada ve Türkiye’de doğumdan itibaren beklenen ortalama yaşam süresi günden güne artmaktadır¹. Bu durum yaşlılık, yaşlanma, ihtiyarlama gibi kavramları daha fazla kullanılır, daha görünür, daha güncel hale getirmektedir. Yaşlanma kronolojik yaştan ilerlemesiyle oluşan ve ölüm olasılığını arttıran değişikliklerin bütünüdür². Yaşlılık ise sözlük anlamı olarak yaşlı olma, artmış yaştan etkilerini gösterme hali olarak tanımlanmaktadır³.

Birçok ülke yaşlılığın genel başlangıç noktası olarak 65 yaşı belirlemiştir. Dünya Sağlık Örgütü (WHO) de yaşlılık dönemini 65 yaş ve üzeri olarak kabul ederken, Birleşmiş Milletler yaşlılık ile ilgili çalışmalarında genellikle 60 yaş üstünü temel almaktadır².

Dünyada 2000-2030 yılları arasında 65 yaş ve üstü nüfusun toplam nüfusa oranının %6,9'dan %12,0' a yükselmesi beklenmektedir⁴. Türkiye'de yaşlı nüfus oranları incelendiğinde ise 2013 yılında %7,7, 2014 yılında %8,0 olduğu görülmektedir. Nüfus tahminlerine göre yaşlı nüfus oranının 2023'te %10,2, 2050'de %20,8, 2075'te %27,7'ye artış göstereceği öngörülmektedir⁵⁻⁹. Bu oranlar dünyayla beraber Türkiye'nin de hızla yaşlandığını ve yaşlanmaya devam edeceğini göstermektedir.

Artış gösteren yaşlı nüfus, aile ve toplum içinde önemli değişikliklere neden olabilmektedir. Çünkü genellikle yaşlı bireyler üretken olmadıkları, yeterince para kazanamadıkları ve çeşitli sağlık sorunları nedeni ile içinde yaşadıkları toplum tarafından bağımlı ve yük olarak görülebilmektedir¹⁰. Ancak yük olarak görülse de eskiye oranla hayatın her aşamasında yaşlı ile daha fazla karşılaşmakta ve daha fazla etkileşim, iletişim içerisinde bulunmaktadır. Bu durum da yaşlılığa ve yaşlıya yönelik çeşitli inanç ve tutumların oluşmasına neden olmaktadır. Yaşlılığa yönelik inanç ve tutumlar farklılıklar gösterebilmektedir. Öyle ki toplumun yaşlılık denildiğinde algıladığı şeyler, yaşlılığa yüklediği anlamlar ve yaşlılıkla ilgili bilgiler nedeni ile olumlu ve olumsuz davranışlar oluşabilmektedir¹¹.

Genel olarak dünyada ve ülkemizde yaşlılık negatif olarak değerlendirilse de gelecekte 'yaşlanan toplum fenomeni' olarak görülmesi ile beraber yaşlılığın algılanışında bir farklılaşma olması kaçınılmaz görülmektedir¹². Toplumun yaşlılığa ilişkin inanç ve tutumlarının belirlenmesinin önemli olduğu, bu sayede gelecek neslin bilgi düzeyinin artacağı, yaşlılığa ilişkin daha olumlu davranış geliştirebilecekleri düşünülmektedir^{13,14}. Araştırma yaşlılık inançlarının ve yaşlıya yönelik tutumların incelenmesi amacıyla çok merkezli olarak yapılmıştır.

2. YÖNTEM

Araştırmanın Tipi: Araştırma tanımlayıcı olarak yapılmıştır

Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Zaman: Bu araştırma 2018 yılında Kars, Artvin, Ağrı, Erzincan, Ardahan ve Iğdır illerinde yürütülmüştür.

Örneklem: TÜİK (2018) verilerine göre araştırmanın yürütüldüğü Kars il merkezi nüfusu 114.694, Artvin il merkezi nüfusu 34.926, Ağrı il merkezi nüfusu 149.581, Erzincan il merkezi nüfusu 159.589, Ardahan il merkezi nüfusu 41.758 ve Iğdır il merkezi nüfusu 136.155 kişiden oluşmaktadır. Araştırmanın evreni bu veriler dikkate alınarak toplam 636.703 kişiden oluşturulmuştur.

Örneklem büyüklüğünün hesaplanmasında literatüre dayanarak¹⁵ örneklem hesaplama tablosu kullanılmıştır. Bu tabloya göre hedef evrendeki birey sayısı 100.000 ile 1.000.000 arasında olduğunda %95 güven aralığı ve %3 örnekleme hatası ile alınabilecek minimum örneklem sayısının 1056 kişi olduğu belirlenmiştir.

Araştırmanın evrenini oluşturan il merkezlerinin toplam nüfusu 100.000 ile 1.000.000 arasında olduğundan örnekleme tablosunda belirtilen 1056 kişinin bu çalışmanın örneklemini oluşturmasına karar verilmiştir. Bunun yanında evrenin geniş bir alana yayılması, yeterli örnekleme ulaşılamaması riski ve bazı kişilerin soru formlarını eksik ya da yanlış doldurma ihtimalleri göz önünde bulundurularak örneklem sayısının yanında %15 ek örneklem çalışmaya dâhil edilmiştir. Yapılan işlem aşağıdaki hesaplama göre yapılmıştır.

Ek örneklem: (Örneklem sayısı / Hata %) X 100

Ek örneklem: (1056 / 15) X 100

Ek örneklem: 158 kişi

Ek örneklemin hesaplanmasından elde edilen sayı minimum örneklem sayısına eklenerek araştırmanın örneklemini elde edilmiştir. Bu hesaplamalar sonrası araştırmada (1056+158)=1214 kişinin çalışma kapsamına alınmasına karar verilmiştir.

Araştırmada örneklem seçim yöntemi olarak amaca uygun olacağı düşünüldüğünden olasılıklı örnekleme yöntemlerinden tabakalı örnekleme yöntemi uygulanmıştır. Tabakalı örnekleme, sınırları belirlenmiş bir evrende alt tabakalar veya alt birim gruplarının var olduğu durumlarda kullanılır. Burada önemli olan, evren içindeki alt tabakaların varlığından yola çıkarak evren üzerinde çalışmaktır. Saptanan alt tabakalardan örneklem basit tesadüfi örnekleme ile seçilebilir¹⁶.

Evren Kars, Artvin, Ağrı, Erzincan, Ardahan ve Iğdır il merkezlerine göre tabakalanmıştır. Tabakalama işlemi için öncelikle “k sabiti (k=örneklem sayısı / evrendeki birey sayısı)” elde edilmiş daha sonra bu sabite göre birimlerden alınacak birey sayısı belirlenmiştir. Araştırmada tabakalama işlemi için elde edilen “k” sabiti 0.001907 olarak hesaplanmıştır. Tabakalamaya ait, illere göre alınacak kişi sayısı tablo 1’de verilmiştir. Toplamda 1214 kişiye ulaşılmış ancak soru formlarına eksik cevaplar veren kişiler olması sebebi ile araştırmanın örneklemini 1144 kişiden oluşmuştur.

Tablo 1. İllere göre örnekleme alınması planlanan kişi sayıları

İller	Toplam Kişi Sayısı	k sabiti	Örnekleme Alınacak Kişi Sayısı
Kars	114.694		219
Ağrı	149.581		285
Artvin	34.926		67
Erzincan	159.589	0.001907	304
Ardahan	41.758		80
Iğdır	136.155		259
Toplam	636.703		1214

Verilerin Toplanması: Veriler araştırmacılar tarafından veri toplama formlarının uygulanması yolu ile toplanmıştır.

Veri Toplama Araçları: Veri toplama aşamasında “Kişisel bilgi formu” “Genya yaşlıya yönelik tutum ölçeği” ve “Lomaşen Yaşlılık İnanç Ölçeği” kullanılmıştır.

Kişisel bilgi formu: Literatür taramaları sonucu oluşturulmuş olan, yaşlılığa yönelik inançları etkileyebileceği düşünülen kişisel özellikler ile ilgili soruların bulunduğu tanımlayıcı bilgileri içeren formdur.

Genya Yaşlıya Yönelik Tutum Ölçeği: Kanbay ve arkadaşları tarafından geliştirilen “Genya yaşlıya yönelik tutum ölçeği” 4 alt bileşen ve 23 maddeden oluşmakta olup Cronbach α değeri 0.88, açıkladığı varyans ise %50.3 olarak belirlenmiştir. Bileşen I; 9 maddeden

oluşmakta olup (2, 4, 8, 9, 10, 15, 19, 20 ve 23. maddeler), Cronbach α değeri 0.84'tür. Bileşen II; 6 maddeden oluşmakta olup (3, 6, 12, 14, 18 ve 22. maddeler), Cronbach α değeri 0.78'dir. Bileşen III; 5 maddeden oluşmakta olup (1, 7, 11, 16 ve 21. maddeler) Cronbach α değeri 0.68'dir. Bileşen IV; 3 maddeden oluşmakta olup (5, 13 ve 17. maddeler) Cronbach α değeri 0.68'dir. Ölçekten alınabilecek puan 23 ile 115 arasında değişmektedir. Ölçekten alınan puan yükseldikçe yaşlıya yönelik olumsuz tutumun arttığı söylenebilir. Ayrıca ölçekten alınan puanın 69 puan üstü olması yaşlıya yönelik tutumun olumsuz uça olduğunu 69 puan altının ise olumlu uça olduğu şeklinde yorumlanabilir. Çalışmalarda yüksek düzeyde geçerlilik ve güvenilirlik isteyen araştırmacılara Genya yaşlıya yönelik tutum ölçeğinin toplam puanı üzerinden işlem yapmaları önerilmektedir. Çünkü ölçeğin bazı alt bileşenlerinin Cronbach α güvenilirlik katsayıları 0.60 ile 0.70 arasında değişmekte ayrıca ölçeğin 4 alt bileşeni birlikte toplam varyansın %50.3'ünü açıklamaktadır. Ölçek öz değeri 1'den büyük 4 bileşen taşısa da açıklanan varyansın büyük kısmını 1 bileşen taşıdığı ve bu bileşenin öz değerinin ve açıkladığı varyansın diğer bileşenlerden oldukça fazla olduğu görülmektedir. Bu nedenle ölçeğin tek boyut ve dört bileşenden oluşan bir ölçek olarak değerlendirilmesinin doğru olacağı düşünülmektedir.

Lomaşen Yaşlılık İnanç Ölçeği: Kanbay ve arkadaşları tarafından geliştirilen “Lomaşen yaşlılık inanç ölçeği” 25 maddeden oluşmakta olup, yaşlılık inancına yönelik toplam varyansın 53.4'ünü açıklayabilmektedir. Ölçeğin Cronbach α güvenilirlik katsayısı 0.91 olarak hesaplanmış olup bu değer yüksek güvenilirliği ifade etmektedir. Ölçeğin toplam puanı bütün maddelerin toplanmasıyla elde edilmektedir. Ölçeğin genelinden alınabilecek toplam puan 25 ile 125 arasında değişmektedir. Ölçekten alınan puanın artması yaşlılığa yönelik olumsuz inançların da artması anlamına gelmektedir. Ayrıca ölçekten 75 üstü puan alınması yaşlılığa yönelik olumsuz inancın baskın olduğu 75 puan altı alınması yaşlılığa yönelik olumlu inancın daha baskın olduğunu düşündürebilir. Geliştirilen bu ölçek akıl sağlığı yerinde olan ve herhangi bir ruhsal bozukluğu bulunmayan, en az okur-yazar düzeyde eğitime sahip; 15 yaş üstü tüm bireylere uygulanabilecek niteliktedir.

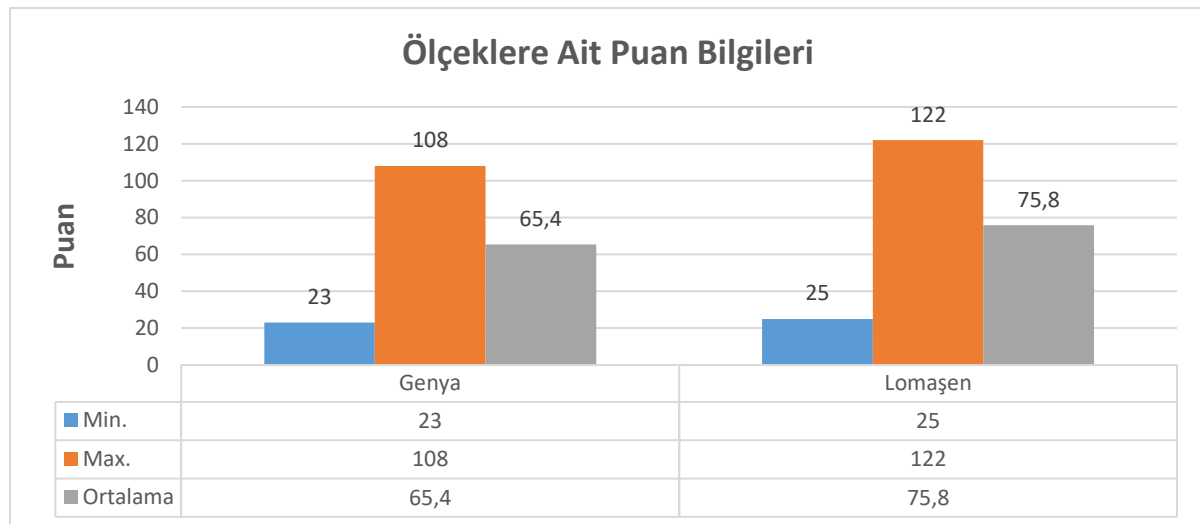
Verilerin Değerlendirilmesi: Veriler SPSS 23 ortamında çözümlenmiştir. Yorumlamada sayı, ortalama ve yüzde kullanılmıştır. Farkların aranmasında t testi ve varyans analizi, ilişkilerin aranmasında ise korelasyon analizi kullanılmıştır.

Araştırmanın Gücü: Ulaşılan sonuçların gücünün değerlendirilmesi için post hoc güç analizi yapılmıştır. Post hoc güç analizinde G*Power 3.1.9.2 kullanılmış; etki büyüklüğü (effect size): 0.2; α hata düzeyi: 0.001 düzeyinde ve 1144 kişilik bir örnekleme çalışmanın gücü 0.99 (%99) olarak hesaplanmıştır.

Araştırmanın Etik Yönü: Araştırma için gerekli etik izinler Artvin Çoruh Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulundan alınmıştır. Ayrıca çalışmanın yürütüldüğü kurumlardan yazılı izin, katılımcılardan ise bilgilendirilmiş onam alınmıştır.

3. BULGULAR

Araştırmadan elde edilen bulgular aşağıda aktarılmıştır.

Grafik 1. Genya yaşlıya yönelik tutum ölçeği ve Lomaşen yaşlılık inanç ölçeği puan değerleri (n:1144)

Örneklemin Genya yaşlıya yönelik tutum ölçeği minimum puanı 23, maksimum puanı 108 puandır. Örneklemin ortalaması ise 65.4 ± 0.438 puandır. Örneklemin Lomaşen yaşlılık inanç ölçeği minimum puanı 25, maksimum puanı 122 puandır. Örneklemin Lomaşen yaşlılık inanç ölçeği puan ortalaması ise 75.8 ± 0.521 olarak belirlenmiştir (Grafik 1).

Tablo 2. Genya yaşlıya yönelik tutum ölçeği ve Lomaşen yaşlılık inanç ölçeği puan ortalamalarının bazı demografik özellikler açısından karşılaştırılması (n:1144)

			Lomaşen Yaşlılık İnanç Ölçeği			Genya Yaşlıya Yönelik Tutum Ölçeği		
Değişkenler	n	%	X	Ss	Anlamlılık	X	Ss	Anlamlılık
Cinsiyet								
Kadın	687	61.1	76.2	0.658	t:1.066	64.7	0.523	t:-2.302
Erkek	457	39.9	75.1	0.850	p>0.05	66.7	0.767	p<0.05
Medeni Durum								
Evli	371	32.4	79.1	0.908	t:4.255	68.9	0.774	t:4.255
Bekar	773	67.6	74.3	0.627	p<0.001	64.0	0.522	p<0.001
Aile Tipi								
Çekirdek aile	823	72.0	76.7	0.600	F:5.223 p<0.05	65.6	0.502	F:9.624 p>0.05
Geniş aile	269	23.5	72.6	1.094		64.6	0.975	
Diğer	52	4.5	76.7	2.896		66.7	2.336	
Yaşadığı Yer								
Köy	284	24.8	^a 78.1	0.959	F:3.609 p<0.05	66.6	0.807	F:3.641 p<0.05
İlçe	123	10.8	^{ab} 73.2	2.054		61.8	1.523	
Şehir	737	64.4	^b 75.3	0.641		65.5	0.548	

Eğitim Durumu

İlköğretim	254	22.3	^a 80.2	1.048		^a 69.5	0.963	
Ortaöğretim	260	22.7	^a 79.7	1.077	F:21.591 p<0.001	^a 71.1	0.941	F:45.146 p<0.001
Yükseköğretim	630	55.0	^b 73.1	0.687		^b 62.2	0.540	

a>b, *Post test Tukey test

Örneklemin %39.9'u erkeklerden oluşurken %61.1'i kadınlardan oluşmaktadır. Bu bireylerin %32.4'ü evli %67.6'sı bekârdır. Örneklemin %72'si çekirdek aile, %23.5'i geniş aile ve %4.5'i diğer aile tipine sahiptir. Bireylerin %24.8'i köy, %10.8'i ilçe ve %64.4'ü şehirde yaşamaktadır. Örneklemin %22.3'ü ilköğretim, %22.7'si ortaöğretim ve %55'i yükseköğretim mezunudur. (Tablo 2).

Kadınların Lomaşen yaşlılık inanç ölçeği puan ortalaması 76.2±0.658, erkeklerin puan ortalaması 75.1±0.850 olup aradaki fark istatistiksel olarak anlamsız bulunmuştur (p>0.05). Medeni durumu evli bireylerin Lomaşen yaşlılık inanç ölçeği puan ortalaması 79.1±0.908, bekâr bireylerin puan ortalaması 74.3±0.627 olup aradaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (p<0.001). Çekirdek aileye sahip bireylerin Lomaşen yaşlılık inanç ölçeği puan ortalaması 76.7±0.600, geniş aileye sahip bireylerin puan ortalaması 72.6±1.094 ve diğer aile tipine (boşanmış, parçalanmış vb.) sahip bireylerin puan ortalaması 76.7±2.896 olup gruplar arasında ki fark istatistiki açıdan anlamlı bulunmuştur (p<0.05). Köyde yaşayan bireylerin Lomaşen yaşlılık inanç ölçeği puan ortalaması 78.1±0.959, ilçede yaşayan bireylerin puan ortalaması 73.2±2.054 ve şehirde yaşayan bireylerin puan ortalaması 75.3±0.641 olup gruplar arasında ki fark istatistiki açıdan anlamlı bulunmuştur (p<0.05). Köy ve şehirde yaşayanların yaşlılık inançları ise birbirine benzerdir. İlköğretim mezunu bireylerin Lomaşen yaşlılık inanç ölçeği puan ortalaması 80.2±1.048, ortaöğretim mezunu bireylerin puan ortalaması 79.7±1.077 ve yükseköğretim mezunu bireylerin puan ortalaması 73.1±0.687 olup yükseköğretim mezunu bireylerin puan ortalaması diğer gruplara oranla istatistiksel açıdan anlamlı farklılık oluşturacak düzeyde düşük bulunmuştur (Tablo 2, p<0.001).

Kadınların Genya yaşlıya yönelik tutum ölçeği puan ortalaması 64.7±0.523 puan, erkeklerin 66.7±0.767 puan olup aradaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (p<0.05). Medeni durumu evli bireylerin Genya yaşlıya yönelik tutum ölçeği puan ortalaması 68.9±0.774, bekâr bireylerin puan ortalaması 64.0±0.522 olup aradaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (p<0.001). Çekirdek aileye sahip bireylerin Genya yaşlıya yönelik tutum ölçeği puan ortalaması 65.6±0.502, geniş aileye sahip bireylerin puan ortalaması 64.6±0.975 ve diğer aile tipine (boşanmış, parçalanmış vb.) sahip bireylerin puan ortalaması 66.7±2.336 olarak bulunmuş ve gruplar arasında ki fark istatistiksel olarak anlamsız bulunmuştur (p>0.05). Köyde yaşayan bireylerin Genya yaşlıya yönelik tutum ölçeği puan ortalaması 67.6±0.807, ilçede yaşayan bireylerin puan ortalaması 61.8±1.523 ve şehirde yaşayan bireylerin puan ortalaması 65.5±0.548 olup köy veya şehirde yaşayanların puan ortalamaları ilçede yaşayanlara oranla istatistiki anlamda farklılık oluşturacak düzeyde yüksek bulunmuştur (p<0.05). İlköğretim mezunu bireylerin Genya yaşlıya yönelik tutum ölçeği puan ortalaması 69.5±0.963, ortaöğretim mezunu bireylerin puan ortalaması 71.1±0.94 ve yükseköğretim mezunu bireylerin puan ortalaması 62.2±0.540 olup yükseköğretim mezunu bireylerin puan ortalaması diğer gruplara oranla istatistiksel açıdan anlamlı farklılık oluşturacak düzeyde düşük bulunmuştur (Tablo 2, p<0.001).

Tablo 3. Genya yaşlıya yönelik tutum ölçeği ve Lomaşen yaşlılık inanç ölçeği ile çeşitli değişkenler arasındaki ilişki (n=1144)

Değişkenler	Lomaşen Yaşlılık İnanç Ölçeği			Genya Yaşlıya Yönelik Tutum Ölçeği		
	r	r ²	p	r	r ²	p
Yaş	0.098	0.009	p<0.05	0.088	0.008	p<0.05
Gelir miktarı	-0.073	0.005	p<0.05	-0.029	0.000	p>0.05

Yaş: (x=27.4±0.363), **Gelir miktarı:** (x=2802.6±143.282)

Lomaşen yaşlılık inanç ölçeği ile yaş arasında pozitif yönde anlamlı ve düşük düzeyde ilişki bulunmuştur (p<0.05). Yaş arttıkça ölçek puanı da artmaktadır. Bu bulguya göre yaş arttıkça yaşlılık inancı da olumsuz şekilde artmaktadır. Ekonomik durum ile Lomaşen yaşlılık inanç ölçeği arasında negatif yönde anlamlı ve düşük düzeyde ilişki bulunmaktadır (p<0.05). Ekonomik durum yükseldikçe Lomaşen yaşlılık inanç ölçeği puan ortalaması azalmaktadır.

Genya yaşlıya yönelik tutum ölçeği ile yaş arasında pozitif yönde anlamlı ve zayıf düzeyde ilişki bulunmuştur (p<0.05). Ekonomik durum yükseldikçe Genya yaşlıya yönelik tutum ölçeği puanı azalmakla birlikte aradaki ilişki istatistiksel olarak anlamsız bulunmuştur (p>0.05).

Tablo 4. Lomaşen yaşlılık inanç ölçeği ile Genya yaşlıya yönelik tutum ölçeği arasındaki ilişki

	Lomaşen yaşlılık inanç ölçeği			
	n	r	r ²	p
Genya yaşlıya yönelik tutum ölçeği	1144	0.608	0.370	p<0.001

Lomaşen yaşlılık inanç ölçeği ile Genya yaşlıya yönelik tutum ölçeği arasındaki ilişki incelendiğinde bu iki ölçek arasında pozitif yönde anlamlı ve orta düzeyde bir ilişki bulunmuştur (p<0.001). Lomaşen yaşlılık inanç ölçeği puan ortalaması arttıkça Genya yaşlıya yönelik tutum ölçeği puan ortalaması da artmaktadır. (Tablo 3).

4. TARTIŞMA

Yaşlılık inançları ve yaşlıya yönelik tutumların incelenmesi amacı ile yapılan araştırmadan elde edilen bulgular aşağıda literatür doğrultusunda tartışılmıştır.

Araştırma kapsamına alınan bireylerin Genya yaşlıya yönelik tutum ölçeği puan ortalamasının 65.4±0.438 olduğu ve bu puan ortalamasına göre örneklemin yaşlıya yönelik tutumlarının olumlu uçta olduğu ifade edilebilir (Grafik 1). Literatür incelendiğinde yaşlıya yönelik tutumların incelendiği çalışmalarda bireylerin yaşlıya yönelik tutumlarının olumlu olduğu ifade edilmektedir¹⁷⁻²¹. Bu sonucun kültürel yapısında yaşlıyı seven ve değer veren Türk toplumu için beklenen bir sonuç olduğu ifade edilebilir.

Araştırma kapsamına alınan bireylerin Lomaşen Yaşlılık İnanç Ölçeği puan ortalaması 75.8±0.521 puan olup, alınan bu puan ortalamasına göre yaşlılığa yönelik olumsuz inançların daha baskın olduğu ifade edilebilir (Grafik 1). Literatürde yaşlılık inançlarını inceleyen

herhangi bir çalışmaya ulaşamamıştır. Araştırmada örneklemin yaşlıya karşı olumlu tutum sergilemesine karşın yaşlılık inançlarının olumsuz olması bireylerin yaşlanmayı istemediği, yaşlılığı olumsuzlukla eşdeğer tuttuğu şeklinde yorumlanabilir.

Araştırmada cinsiyet değişkeni yaşlıya yönelik tutum ve yaşlılığa yönelik inançlar açısından incelendiğinde, kadınların ve erkeklerin yaşlılığa yönelik inançlarının farklılık göstermediği ancak kadınların erkeklerden daha olumlu bir tutum sergilediği belirlenmiştir (Tablo 2). Bununla birlikte literatür incelendiğinde kadınların erkeklerden daha olumlu tutum sergilediğini gösteren bir çok çalışma göze çarpmaktadır^{10,17,21-24}. Yaşlılık inancı incelendiğinde ise araştırmayı destekleyen veya farklı sonuçlara ulaşan bir çalışmaya ulaşamamıştır. Ancak inanç bilişsel süreçlerde yaşandığı için, toplumun yüklediği sorumluluktan tutum etkilense de düşünce sisteminin etkilenmediği ve bu nedenle kadın-erkek arasında fark görülmediği düşünülebilir.

Medeni durum değişkeni yaşlıya yönelik tutum ve yaşlılığa yönelik inançlar açısından incelendiğinde, bekâr bireylerin evli bireylere oranla yaşlıya yönelik daha olumlu tutum sergilediği ve yaşlılığa yönelik daha olumlu inançlara sahip oldukları bulunmuştur (Tablo 2). Bekâr bireylerin evli ve çocuk sahibi bireylere oranla görev ve sorumlulukları daha azdır. Bu nedenle bekâr bireyin yaşlıya daha kolay zaman ayırabildiği, yaşlıya ve yaşlılığa empati yaparak, daha olumlu inanç geliştirdiği ve daha olumlu bir tutum sergilediği, zaman ve sorumluluk baskısı daha az olduğu için toleranslı davrandığı düşünülebilir.

Aile tipi değişkeni yaşlılığa yönelik inançlar açısından incelendiğinde, geniş ailede yaşayan bireylerin daha olumlu inançlara sahip oldukları bulunmuştur (Tablo 2). Geniş ailede yaşayan birey sürekli yaşlı bireyle karşılaşmakta, onun hayata aktif katılabildiğini görmektedir. Bu nedenle yaşlılığa yönelik daha olumlu bir inanç sistemi geliştirebilir. Ancak araştırmada aile tipinin yaşlılığa yönelik tutuma etki etmediği bulunmuştur. Yaşadığımız aile tipinin etki etmemesi olarak toplumun yönlendirmesi düşünülebilir. Yani iş yaşamında genç bireye oranla daha yavaş olan, sosyal yaşamda daha sakin olan yaşlı birey yerine genç bireyin tercih edilmesi nedeni ile kişilerin yaşlıya yönelik tutumları ister istemez olumsuz uca kayabilir. Bununla birlikte literatür incelendiğinde araştırmadan elde edilen bu bulguyla paralel bulgular mevcuttur^{10,14,22,25,26}.

Araştırmadan elde edilen bir diğer sonuca göre ilçede yaşayan bireylerin il ve köyde yaşayan bireylere oranla hem daha olumlu yaşlıya yönelik tutum sergilediği hem de daha olumlu yaşlılık inançlarına sahip olduğu belirlenmiştir (Tablo 2). Literatür incelendiğinde ise farklı sonuçlarla karşılaşabilmektedir. Öyle ki Yılmaz ve Özkan'ın²⁷ 2010'da, Altay ve Aydın'ın¹⁰ 2015'de öğrencilerle yaptıkları çalışmalarda, Bulut'un²⁸ 2015'de hemşirelerle yaptığı çalışmada ilde yaşayan bireyler yaşlıya yönelik daha olumlu tutum sergilerken; Göçer'in¹² 2012'de yaşlılarla yaşayan bireylerle yaptığı çalışmada, Salman, Gülçek, Aylaz ve Polat'ın¹⁴ 2018'de öğrencilerle yaptığı çalışmada köyde yaşayan bireylerin yaşlıya yönelik tutumları daha olumlu bulunmuştur. Aslında illerde, nüfus yoğunluğu, hayatın zorluğu, iş ve sosyal yaşamdaki stres faktörü kişileri fazlasıyla olumsuz etkilemektedir. Köylerde ise kişiler sağlık, sosyal ve iş olanakları açısından birçok imkândan uzakta kalabilmekteler. Buna karşın çok kalabalık olmayan, işlerin biraz daha kolay ilerleyebildiği, imkânlar açısından köylerden daha iyi olan ilçelerdeki bireylerin daha stressiz yaşadığı ifade edilebilir. Bu durumun yansıması olarak yaşlıya yönelik olumlu inanç ve paralelinde olumlu tutum sergilemeleri yadırganmayacak bir sonuç olarak nitelendirilebilir.

Araştırmada üniversite ve üzeri eğitim seviyesine sahip bireylerin diğer bireylere oranla yaşlılığa yönelik inançları ve yaşlıya yönelik tutumları daha olumlu bulunmuştur (Tablo 2). Araştırmaya benzer olarak eğitim seviyesi arttıkça yaşlıya yönelik tutumun daha olumlu olduğunu bildiren çalışmalar mevcuttur^{21,23,26,29-31}. Bireylerin eğitim seviyeleri

yükseldikçe, entelektüel bir birikim oluşmakta ve kişi birçok konuda daha fazla bilgiye sahip olabilmektedir. Eğitim seviyesi ve entelektüel birikimi daha yüksek bireyler olaylara, durumlara daha farklı açılardan bakarak karşı tarafı daha iyi anlayabilir. Bu durumunda bireyin olumlu inanç geliştirdiğini ve paralelinde yaşlıya daha profesyonel bir yaklaşım sergilediğini düşündürebilir.

Araştırmada yaş arttıkça yaşlılığa yönelik inancın ve yaşlıya yönelik tutumunun olumsuz yönde etkilendiği bulunmuştur (Tablo 2). Literatürdeki çalışmalara bakıldığında, genellikle yaş arttıkça yaşlı bireylere daha olumlu bir tutumla yaklaşıldığı gözlenmektedir^{14,18,18,26,27,32-34}. Ancak bazı çalışmalarda bu araştırma ile paralel olarak yaş arttıkça olumsuz bir tutum varlığı belirlenmiştir^{25,26,35-37}. Yaş arttıkça meydana gelen kuşak çatışması, çalışan bireylerin zaman baskısı ve iş yükü fazlalığı sebebiyle yorgunluk yaşaması, yaşlılarda meydana gelen hastalık, fiziksel yetersizlik, güçsüzlük vb. nedenlerle bireylerin yaşlılara yönelik daha olumsuz tutumlara sahip olabileceği düşünülebilir. Ayrıca diğer çalışmalarda yaş faktörü açısından daha homojen gruplarla çalışıldığı, bu araştırmada ise geniş bir evren ve 15-80 yaş aralığı olan bireylerle çalışıldığı için yaş faktörünün tutumlar üzerindeki etkisinin daha belirgin olarak ortaya çıktığı söylenebilir.

Araştırmada ekonomik seviyenin yaşlılık inançlarını olumlu yönde etkilediği ancak yaşlıya yönelik tutum üzerinde etkili olmadığı bulunmuştur (Tablo 2). Bireyin ekonomik seviyesi yükseldikçe yaşlılığa karşı daha olumlu bir inanç geliştirmektedir. Tuncer²⁶ (2018) ve Başaran²⁵ (2018) yaptıkları çalışmalarda bu araştırmayla paralel olarak ekonomik seviyenin, yaşlıya yönelik tutum üzerinde etkili olmadığını bulmuşlardır. Tutum üzerinde etkili olmasa da kişilerin yüksek ekonomik seviyeye sahip olması, onların yaşlılığa yönelik daha olumlu inançlar geliştirmesini sağlamaktadır. Geliri daha yüksek olan bireyler, kendi yaşlılığında yaşam kalitesi bakımından daha iyi düzeyde olacağından ve sorunların üstesinden daha kolay bir şekilde gelebileceklerini düşündüklerinden dolayı yaşlılığa karşı daha olumlu bir inanç geliştirdikleri söylenebilir.

Araştırmada Lomaşen yaşlılık inanç ölçeği ile Genya yaşlıya yönelik tutum ölçeği arasındaki ilişki incelendiğinde bu iki ölçek arasında pozitif yönde anlamlı ve orta düzeyde ilişki bulunmuştur (Tablo 3, $p<0.001$). Bu bulguya göre yaşlılık hakkında kişi ne kadar olumsuz inanca sahipse, yaşlıya yönelik tutumları da o kadar olumsuz olmaktadır. Kavram olarak kaynağını sosyal psikolojiden alan inançlar, bilişsel bakış açısında kişinin taşıdığı düşünce sisteminin temel yapı taşı olarak kabul edilmektedir. Bu nedenle olumlu tutum geliştirebilmek için öncelikle o durum hakkında olumlu bir inanca sahip olmak gerekmektedir. Olumsuz düşünülen bir duruma karşı olumsuz yaklaşılması, birbirine paralel seyretmesi aslında yadırganacak bir durum değildir. Bu nedenle yaşlılığa yönelik inancın ilk kez çalışıldığı, geniş bir örneklem grubunda yapılan bu araştırma bu durumu doğrular niteliktedir.

5. SONUÇ ve ÖNERİLER

Yaşlılık inançları ve yaşlıya yönelik tutumların incelendiği bu çalışmanın bulgularına dayanarak aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

- Örneklemen Genya yaşlıya yönelik tutum ölçeği puan ortalaması 65.4, Lomaşen yaşlılık inanç ölçeği minimum puanı 25, maksimum puanı ise 122 puandır. Örneklemen Lomaşen yaşlılık inanç ölçeği puan ortalaması ise 75.8 olarak belirlenmiştir.
- Kadınlar erkeklerden, bekâr bireyler evli bireylerden, ilçede yaşayanlar köyde ve şehirde yaşayanlardan anlamlı şekilde olumlu yaşlıya yönelik tutumlara sahiptirler.

- Bekâr bireyler evlilerden, geniş aileye sahip olanlar diğerlerinden, ilçede yaşayanlar köyde yaşayanlardan daha olumlu yaşlılık inançlarına sahiptirler.
- Yaşlıya yönelik olumlu tutumlar yaş arttıkça azalırken, eğitim düzeyi arttıkça artmaktadır.
- Yaşlılığa yönelik olumlu inançlar yaş arttıkça azalırken, ekonomik düzey ve eğitim düzeyi arttıkça artmaktadır.
- Yaşlılık inançları olumlu şekilde arttıkça yaşlıya yönelik tutum da olumlu şekilde artmaktadır

Bu sonuçlara dayanarak şu önerilerde bulunulmuştur

- Yaşlıya yönelik tutum ve yaşlılık inançlarını farklı örneklemelerde inceleyen başka çalışmaların yapılması
- Yaşlıya yönelik tutum ve yaşlılık inançlarını inceleyen ileri analizleri içeren çalışmaların yapılması önerilmiştir.

Compliance with Ethical Standards Ethical Approval All data were collected anonymously, thus, ethical approval from an IRB was not required. Informed consent was given by the participants' replies to the anonymous online-survey.

Conflict of Interest The authors report no conflicts of interest.

KAYNAKLAR

1. Türkbeyler İH, Öztürk ZA, Kalem A, Abiyev A. Gelişen ve yaşılanan toplumumuzda yaşlılık algısı. *Nobel Med* 2018; **14**: 17-21.
2. Samancı Tekin Ç, Kara F. Dünyada ve Türkiye’de yaşlılık. *IBAD* 2018; **3**: 219-229.
3. Beğen T, Yavuzer H. Yaşlılık ve yaşlılık epidemiyolojisi. *Klinik Gelişim* 2012; **25**: 1-3.
4. World Health Organization. World Report on Ageing and Health, 01 Şubat 2016, http://apps.who.int/iris/bitstream/10665/186463/1/9789240694811_eng.pdf
5. HÜNE E. 2013 Türkiye nüfus ve sağlık araştırması. Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, T.C. Kalkınma Bakanlığı ve TÜBİTAK, Ankara, Türkiye 2014.
6. Türkiye İstatistik Kurumu. TÜİK. İstatistiklerle Yaşlılar 2013. 2014;16057
7. Türkiye İstatistik Kurumu. İstatistiklerle Yaşlılar 2014. 2015;18620.
8. Türkiye İstatistik Kurumu. Hayat Tabloları 2013-2014. 2015;18618.
9. Türkiye İstatistik Kurumu. İstatistiklerle Yaşlılar 2016. 2017;24644.
10. Altay B, Aydın T. Hemşirelik öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumlarının değerlendirilmesi. *HEAD* 2015; **12**: 11-18.
11. Tufan İ. Türkiye’de yaşlılığın yapısal değişimi. Koç Üniversitesi Yayınları: 52. İstanbul: Yılmaz Ofset. 2014.
12. Göçer Ş. Hacılar ilçe merkezinde yaşlılarla yaşayan bireylerin yaşlılık ve yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumlarının belirlenmesi. Yüksek Lisans tezi, Erciyes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Kayseri 2012

13. Tekin Kaya N, Örsal Ö. Sosyal bir sorun: yaşlı ayrımcılığı. *Sssjournal* 2018; **4**: 1350-1355.
14. Salman M, Gülçek E, Aylaz R, Polat F. Hemşirelik öğrencilerinin yaşlılara karşı tutumlarının değerlendirilmesi. *Ysad-Erj* 2018; **11**: 1-7.
15. Yazıcıoğlu Y, Erdoğan S. Spss uygulamalı bilimsel araştırma yöntemleri. Ankara: Detay Yayıncılık 2004.
16. Yıldırım A, Şimşek H. Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık 2005.
17. Güven ŞD, Muz GU, Ertürk NE. Üniversite öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumları ve bu tutumların bazı değişkenlerle ilişkisi. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi* 2012; **15**: 99-105.
18. Dinçer Y, Usta E, Bulduk S. Üniversite öğrencileri gözüyle yaşlılık nasıl algılanıyor? *Ysad-Erj* 2016; **9**: 53-60.
19. Ceylan H, Öksüz M. Sosyal hizmet lisans öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumlarının incelenmesi. *The Journal of International Social Research* 2015; **8**: 459-466.
20. Koç A, Yıldırım R, Gürcü M, Vefikuluçay D. Assessing young university students' behaviour regarding age discrimination. *The Annals of Eurasian Medicine* 2013; **1**: 49-55.
21. Ünal D, Soyuer F, Elmalı F. Geriatri merkezi çalışanlarında yaşlı tutumunun değerlendirilmesi. *Kafkas J Med Sci* 2012; **2**: 115-20.
22. Vefikuluçay Yılmaz D, Terzioğlu F. Yaşlı ayrımcılığı ve hemşirelik. *J Nurs Sci* 2010; **2**: 137-44.
23. Lambrinou E, Sourtzi P, Kalokerinou A, Lemonidou C. Attitudes and knowledge of The Greek nursing students towards older people. *Nurse Education Today* 2009; **29**: 617-622.
24. Adıbelli D, Türkoğlu N, Kılıç D. Öğrenci hemşirelerin yaşlılığa ilişkin görüşleri ve yaşlılara karşı tutumları. *DEUHYO ED* 2013; **6**: 2-8.
25. Başaran Ö. Süleyman Demirel üniversitesi son sınıf lisans öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumları ve etkileyen etmenler. Süleyman Demirel Üniversitesi Tıp Fakültesi .Tıpta Uzmanlık Tezi .Halk Sağlığı Ana Bilim Dalı, Isparta 2018.
26. Tuncer F. Birinci basamak sağlık hizmeti veren kurumlarda çalışan sağlık personelinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumlarının belirlenmesi. Erciyes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Hemşirelik Anabilim Dalı, Yüksek lisans tezi, Kayseri 2018
27. Yılmaz E. Özkan S. Hemşirelik öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumları. Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi 2010; **3**: 35-53.
28. Bulut E. Cerrahi hemşirelerinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumları. Karadeniz Teknik Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Cerrahi Hastalıklar Hemşireliği Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Trabzon 2015.
29. Yılmaz M, Altıok M, Polat B, Darıcı M, Sungur M. Genç erişkinlerin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumları. *Turkish Journal of Geriatrics* 2012; **15**: 416-423.

30. K lah ı H. Hem şirelik lisans programı birinci ve d rd nc  sınıf öğrencilerinin ya lılık ve ya lanmaya ili kin d   ncelerinin ve g r   lerinin değerlendirilmesi. *DEUHYO ED* 2010; **3**: 15-22.
31. Coffey A, Whitehead N. Healthcare assistants' attitudes towards older people and their knowledge about ageing: Alice Coffey and Noreen Whitehead's statistical analysis following a survey of staff shows the importance of training on the quality of care older people receive. *Nursing Older People* 2015; **27**: 24-30.
32. Ka an H, Dibekli E, Akkan K. Toplumda ya ayan bireylerin ya lı ayrımcılığı tutum d zeylerinin incelenmesi. *EIRJ* 2018; **11**: 8-15.
33. Liu Y, Norman IJ, While AE. Nurses' attitudes towards older people: A systematic review. *IJNS* 2013; **50**: 1271-1282.
34. Soyuer F,  nal n D, G leser N, Elmalı F. Sağlık meslek yüksekokulu  ğrencilerinin ya lı ayrımcılığına ilişkin tutumları ve bu tutumların bazı demografik değişkenlerle ilişkisi. *Mersin Univ Sağlık Bilim Derg* 2010; **3**:20-5.
35.  zdemir L, Akdemir N, İmatullah A. Hem şireler için geliştirilen ya lı değerlendirme formu ve geriatrik sorular. *Turkish Journal of Geriatrics* 2005; **8**: 94-100.
36.  zyurt CB, Tunç B, Hatipoęlu S. Yaşlıların ya lılıkla ilgili tutumları: Manisa'da bir kentsel ve kırsal bölge  rneęi. *AGD* 2013; **5**:
37. Yıldız R,  meroęlu G. Terim N. Ya lı penceresinden ya lı ayrımcılığı: Bursa ve Yalova  rneęi. *AE SBED* 2017; **3**: 313-329.